

Statsminister Trygve Bratteli.

Foredrag i Trondheim Faglige Samorganisasjon  
tirsdag 5. februar 1974. (Utdrag.)

Regjeringen har praktisk talt siden den tiltrådte måttet bruke meget tid til de problemer oljekrisen førte med seg.

Akkurat nå vurderer en det slik at denne situasjonen er under kontroll. Men farene er ikke over. Derfor opprettholdes stadig en bred oppfordring om å spare mest mulig på olje og bensin, ved å bruke andre energiformer der det er mulig, og ved nøktern bruk der det ikke er noen erstatning for oljen. Regjeringen legger særlig vekt på at det var mulig å holde i gang bedriftene, rutegående kommunikasjoner og en rimelig husoppvarming.

Arbeidet med disse spørsmål fortsetter, både for å registrere de mange lærdommer av tre måneders oljekrise og for å løse de problemer med tilførsler og fordeling vi fortsatt må regne med.

Jeg sa ved årsskiftet at Regjeringen så seg stillet overfor to særlig krevende oppgaver: oljekrisen og prisstigningen. Det siste står klarere fram i dag enn for en måned siden. En prisbølge ruller over verden. Den er ytterligere styrket ved det som har skjedd på oljefronten. Det er en sentral

oppgave å begrense prisbølgen så langt det er praktiske muligheter for det.

Alle vet at dette ikke er noen enkel oppgave. De enkle resepter er her ikke stort verd. Alle bør også vite at skal en her oppnå noenlunde rimelige resultater, må bedre prisstabilitet være et av de sentrale siktepunkter for alle grupper som spiller med i den økonomiske utviklingen. La det være klart i inngangen av et år da alle overenskomster og inntektssaker skal under revisjon.

Tiden har vært preget av stor forbeholdenhet overfor en sterkere statlig samordning av inntektsoppgjørene, med sikte på å oppnå bedre stabilitet. I et demokratisk samfunn der alle grupper har frie organisasjoner, vil til enhver tid Regjeringens virkemuligheter på dette område være bestemt av den støtte den kan få av de store interesseorganisasjonene.

For tiden ligger disse viktige spørsmål vesentlig i organisasjonenes hender. Der har de selv villet ha dem. Regjeringen har kontakt med disse, og vil om noen tid igjen ha et møte med det såkalte Kontaktutvalget, der de store interesseorganisasjoner er med. Hvordan enn de kommende måneders utvikling blir, står det fast at bedre prisstabilitet kan det bare bli når alle virksomme grupper setter det opp som et av de sentrale praktiske siktemål.

Jeg er litt overrasket over den tone som fra enkelte kretser i norske forretningsbanker er tatt i bruk i diskusjonen om den fremtidige utviklingen av forretningsbankene. Arbeiderpartiet har programfestet at disse bør gjøres til samfunnsinstitusjoner i form av stiftelser. For oss er dette et av leddene i et bredt program for banker og kredittinstitusjoner.

Utgangspunktet er å styrke den demokratiske ledelse av kredittvesenet, og gjøre det bedre skikket som et av styringsmidlene i en sikrere ledelse av den økonomiske utviklingen. Foruten en videre utvikling av de formålsbestemte statsbanker - som Husbanken, Landbruksbanken, Fiskarbanken osv. - kommer her et program for de private kredittinstitusjonene.

Bankene spiller i dag en langt større rolle enn for 25 år siden - for ikke å snakke om ved århundreskiftet. Samtidig har de sterkt endret form, det gjelder særlig forretningsbankene. Fra vesentlig å være mindre lokale banker med begrenset rekkevidde, har de dannet store, delvis landsomfattende konserner. Systemet domineres av noen meget få banker.

Jeg har ikke noe å merke til den omformingen. Den har vært nødvendig med bankvesenets nye og utvidede rolle i det moderne samfunnet. Men samtidig lever de private banker prinsipielt sett i de samme selskapsformer som i de små lokalbankenes tid.

De er ordnet som aksjeselskaper, på samme vis som en dagligvarehandel eller en mellomstor fabrikk. På grunn av virksomhetens karakter er de store bankene i særlig grad blitt de eksklusive private maktgruppers domene.

Et slikt system kan ikke unngå en konfrontasjon med den brede bølge av demokratisering som i nyere tid skyller over alle områder av det moderne samfunn.

Det er dette Arbeiderpartiet har vurdert. Vi er ikke interessert i noen overdreven sentralisering. Ennå mindre er vi interessert i en sterk byråkratisering - på det felt har for øvrig de store bankkonserner lite de skal ha sagt den offentlige administrasjon.

Samtidig er vi fullt klar over byråkratiseringens problem, slik mange land sliter med det. Derfor søker vi for de store forretningsbanker nye, mer demokratiske former, med videreføring av selvstendige enheter. Jeg er lite villig til å høre på at dette ikke er mulig. Det er mulig, men det forutsetter en radikal forandring i de eksklusive private maktgruppers system.

Vær litt varsom med bastant negativisme mot en utvikling tiden gjør nødvendig og framtiden vil kreve. Tidens demokratisering er et av de mest oppmuntrende trekk i en komplisert og ofte forvirrende verden.